

Homloktér

Davos üzenete

Interjú dr. Szent-Iványi István korábbi külügyi államtitkárral,
a Kodolányi János Egyetem tanárával

DOI: 10.14267/VILPOL2026.02.01

A Világgazdasági Fórum davos-i találkozója évtizedek óta a globális gazdasági és politikai elitek egyik legfontosabb találkozóhelye, ahol nemcsak rövid távú gazdasági kérdések, hanem a nemzetközi rendet alakító hosszabb távú trendek is napirendre kerülnek. Az utóbbi években a davos-i viták középpontjába egyre inkább a geopolitikai feszültségek erősödése, a nagyhatalmi verseny új hulláma, valamint a szabályalapú világrend intézményeinek jövője került. Ebben a változó környezetben különösen éles kérdés, hogy fenntartható-e a korábbi világrend logikája. Ugyanígy újraértékelődik az ENSZ szerepe: a párhuzamos, alternatív kezdeményezések megjelenése mind a rendszer reformjának és legitimitációjának dilemmáit erősíti. Közben Európának és a transzatlanti szövetségnek is alkalmazkodnia kell az átrendeződő erőviszonyokhoz, miközben a technológiai verseny és a biztonságpolitika egyre szorosabban kapcsolódik a versenyképesség kérdéséhez.

A következő interjúban dr. Szent-Iványi István – korábbi külügyi államtitkár, diplomata és a Kodolányi János Egyetem oktatója – Davos üzenetén keresztül elemzi a világrend átalakulását, az ENSZ előtt álló kihívásokat, valamint Európa mozgásterét a NATO, a nagyhatalmi rivalizálás és a technológiai korszakváltás szorításában.

Világpolitika és Közgazdaságtan: A II. világháború után kialakult világrend jelentős átalakuláson megy keresztül. Davos után mi látszik ebből az új szerkezetből? Mi lesz az ENSZ szerepe? A most beharangozott béketanács valóban rávilágít-e az ENSZ problémáira? Megoldás-e ezekre a problémákra, vagy valójában nem tűnik túl hosszú távú közelítésnek?

Szent-Iványi István: A II. világháború után kialakult békerend hatalmas változáson ment át a hidegháború végével: a bipoláris világrend unipolárisává változott – de valóban, bizonyos alapelvek megmaradtak ezután is: az ENSZ, a nemzetközi jog szerepe, a szabályok, ezek újból elfogadásra kerültek, amit az ENSZ alapokmánya rögzített. Ez egészen mostanáig valójában többé-kevésbé érvényben volt, de azért a nagy pénzügyi válság 2008-2009-ben már alaposan megrendítette az alapjait és megjelentek a kihívók, a revizionista hatalmak.

Oroszország volt ebben az első a georgiai beavatkozással, később Krímben, majd Szíriában, majd pedig az ukrán konfliktussal. 2013-tól Hszi Csin-ping vezetésével egy teljesen új filozófiai stratégia jelent meg Kínában és ezt gyökeresen megváltoztatta a viszonyt ahhoz a világrendhez, amit mi ismertünk, amiben az európai és a nyugati értékek domináns szerepet játszottak és amiben kényelmesen éreztük magukat. Nyilván a kihívók pontosan ezért utasították el, mert úgy érezték, hogy ez nem az ő értékrendjükhöz illeszkedik, hiszen nem igazán vettek részt a kialakításában. Habár a Szovjetunió ott volt az ENSZ megalakulásánál, politikai alku érdekében egyezett bele a szervezet létrehozásába – szüksége volt a japán területekre –, a vétójogokat azonban megkövetelte magának, tisztában volt vele, hogy ezzel bármikor tudja blokkolni az ENSZ működését.

Sokan azt gondolják, hogy Trump elnöksége volt ennek az erózióknak az elindítója, azonban fontos világossá tenni, hogy ez nem most és nem vele kezdődött. Kétségtelenül már az első Trump elnökség idején katalizátorként lépett fel, gyorsította a folyamatot, most pedig úgy tűnik, hogy tényleg fordulóponthoz érkeztünk. Azt még nem tudjuk, hogy mi jön ezután. Sokféle elképzelés forog: van, aki azt mondja, hogy újból kétpólusú világ fog kialakulni, amelyek két vezető hatalma az Egyesült Államok és Kína lesz, a többi szereplő pedig maximum regionális hatalom lesz, vagy alárendelt szerepet kap. Vannak, akik többpólusosságról beszélnek, itt eltérnek a vélemények, hogy ebben Oroszország is lehet-e egy pólusképző. Európában most érzékelhető törekvés afelé, hogy Európa maga is egyfajta pólust tudjon képezni – ettől jelen pillanatban azonban még messze van. A lehetséges pólusok között szerepel továbbá India is.

Az is egy lehetséges forgatókönyv, hogy szétesik ez a világrend, és helyébe a káosz lép. Az anarchia is egy létező megoldás: nincs egyezség, nincsenek közös szabályok, az erő fog eldönteni mindent. Nagyon sok minden utal arra, hogy ebbe az irányba megyünk. Amennyiben ez az irány valósul meg, abban Trump elnöknek nagyon komoly, úttörő szerepe van.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Az ENSZ-t a II. világháború után alakították ki, hogy a győztes hatalmak, akiknek az antifasizmusában lehet bízni, együtt megvédik a világot egy újabb fasiszta fenyegetéstől. A Biztonsági Tanácsnak ezt a szerepét át lehetne menteni egy új szerkezetbe?

Szent-Iványi István: Ebben szkeptikus vagyok. Attól tartok, hogy ez nem lehetséges. Nyilvánvalóan a nagyhatalmak – vagy inkább a személyek – akiknek az antifasizmusában lehet bízni, ragaszkodnak ahhoz, hogy legyen valamiféle vétójoguk, innentől kezdve pedig ez nem működőképes. Ez az egyik legsúlyosabb problémája az ENSZ-nek is. Eredetileg egyébként nem volt vétójog lehetőség, az volt az eredeti elképzelés, hogy egyszerű többség dönt a biztonsági tanácsban. Ezt a Szovjetunió akadályozta meg, és csak ennek bevezetésével volt hajlandó csatlakozni, mivel a tagállamok túlnyomó többsége nyugati szövetséges volt.

Az ENSZ Alapokmánya közösen elfogadott szabályzat, minden tagállam aláveti magát, kijelenti, hogy ezeket követi. Annak is aláveti magát, hogy amennyiben eltér ettől, akkor a Biztonsági Tanácsnak felhatalmazása van arra, hogy szankciókat hozhat vele szemben, bármilyen eszközzel. Csakhogy ez a jog a Biztonsági Tanácsnak van csak fenntartva, nem a közgyűlésnek, és a Bizton-

sági Tanácsban a vétójoggal rendelkező mindig megakadályozhatja a szankciós döntést. Ezért vagyok szeptikus, hogy van-e olyan szerkezet, amely nagyobb biztonságot annál, mint amit az ENSZ adhat. Sok csalódást érte a világot az ENSZ-szel kapcsolatban, érdemes gondolkodni azon, hogy mi legyen az alternatívája, de úgy látom, hogy egyrészt, ha igazságosak akarunk lenni, akkor az ENSZ-t nemcsak a Biztonsági Tanácson vagy a közgyűlésen keresztül kell megítélnünk, hanem például a szakosított szervezetein keresztül is. Ez egy rendkívül értékes része az ENSZ-nek, és nagy baj lenne, ha nem vennénk figyelembe, kidobnánk az ablakon, mert nagyon hasznos funkciója van több területen – ilyen a menekültügy, az élelmezésügy, a WHO, UNESCO, FAO stb.

Nagy baj, hogy az Egyesült Államok ezekből majdnem mind kilépett. Most egy óriási pénzügyi válság is fenyegeti az ENSZ-t, úgy tűnik, hogy hamarosan tömeges elbocsátások lesznek, vannak, akik nem kapják meg a fizetésüket, számos programot leállítottak. Az Egyesült Államok teljesen válságban sodorhatja az ENSZ-t. Ezt azzal együtt mondom, hogy azt az eredeti funkcióját, hogy békét, stabilitást garantáljon a világ számára, nyilvánvalóan nem tudta betölteni. Példák erre a most folyó háborúk is: milyen szerepe van például az orosz-ukrán háborúban az ENSZ-nek? Gyakorlatilag semmilyen. A közgyűlés többször elítélte, nagy többséggel szavaztak Oroszország elítélésére, azonban ez nem jelent semmit, mert a közgyűlés szankciót nem hozhat. Ez egy nyilatkozat, deklaráció. Ebben az értelemben persze ezt kudarcként is lehet értékelni.

Trump elnök érzékeli a kritikát az ENSZ-szel szemben és ravasz mesterhúzással, ENSZ felhatalmazásra hivatkozva hozta létre a maga szervezetét – a Board of Peace-t, magyarul Béketanácsot. Az ENSZ eredetileg úgy adta meg a felhatalmazást, hogy a gázai béketerv felügyeletére és végrehajtására jön létre. A Board of Peace alapító okiratában azonban már egy szó sincs Gázáról. Ebben a dokumentumban arról van szó, hogy a szervezet szerepe az, hogy a világon mindenütt a békét, a békeépítést – ennek a jelentését még értelmezni kell –, a stabilitást és a prosperitást szolgálja. Gyakorlatilag egy alternatív ENSZ filozófiát, küldetést fogalmazott meg Trump elnök az ENSZ-szel szemben és ez joggal váltott ki nagy aggodalmat nagyon sokakból. Amire biztosan nincs szükség, az két ENSZ, amelyek egymással rivalizálnak a világban. Ez teljes káoszt idézne elő.

Mi lesz ennek a jövője? Nehéz megjósolni, de véleményem szerint nincs igazi jövője ennek a szervezetnek, több okból is. Egyrésztől nagyon szerény a csatlakozás mértéke: eleve csak 60 országnak küldték ki a meghívót, ebből egyet, Kanada meghívását vissza is vonta Trump elnök, mivel Mark Carney, a kanadai miniszterelnök erősen bírálta őt és a Béketanácsot is. Ebből az 59 meghívásból 35-en reagáltak pozitívan, de valójában csak 19-en írták alá az alapító nyilatkozatot, akik Davosban jelen voltak. Kétségtelen, néhány későbbi csatlakozó nem volt jelen, pl. Netanjah, azt gondolom, hogy ő be fog lépni, mert függő viszonyban van Trumptól – nem nagyon teheti meg, hogy kimaradjon. Izrael békéje, biztonsága alapvetően az Egyesült Államoktól függ, azt pedig mindenki megtanulta, hogy Trump nagyon szeszélyes. Ha úgy érzékeli, hogy nem teljesítik azt, amit akar, akkor rögtön és nagyon durván lép – vámokkal, katonai segélyek megvonásával. Ukrajna ezt már megtapasztalta, de Európát is megfenyegette, most pedig Dél-Koreán van a sor. Netanjahu mellett ott van Lukashenko is, aki a szankció miatt nem lehetett jelen, mivel nem léphet be Európa területére.

Egyébként is nézzük végig a névsort, akik már aláírták a megállapodást. Nagyon sok muszlim állam van benne. Az ő érdeklődésüket érteni vélem, főleg Törökország és Katar esetében: ők még valóban azt gondolják, hogy ez Gázával kapcsolatos ügy, amiben ők érdekeltek és érintettek. Valószínűleg a legtöbb muszlim országban megvan ez a szimpátia: a 19 csatlakozó ország közül 14 muszlim, ez nagyon sok. Az Európai Unióból gyakorlatilag csak Magyarország csatlakozik. Igaz, hogy a bolgár ügyvezető miniszterelnök aláírta a csatlakozást, de rögtön egy óriási botrány tört ki a bolgár parlamentben, hiszen a miniszterelnöknek semmilyen felhatalmazása nem volt és a parlament nem is értett egyet ezzel, így nem is fogja ratifikálni a tagságot. A legtöbb európai vezető vagy nyíltan elutasította a csatlakozást, vagy óvatosabban időt kért.

Eleve az alapszabályok megfogalmazása teljesen ellentétes az ENSZ-ben, vagy a nemzetközi jogban a tagállamok egyenlőségére vonatkozó szabályokkal. Óriási mértékben ruhazza föl különleges hatalommal az alapító elnököt, amely két minőségben van jelen a testületben: részben, mint csatlakozó ország, azaz az Egyesült Államok elnöke és másrészt, mint alapító elnök, aki addig marad, ameddig akar, és az utódját is csak ő jelölheti ki. Érdekes kérdés, ha véletlenül történe vele valami, akkor mi lesz? Szerintem akkor nem lesz Béketanács sem.

Világpolitika és Közgazdaságtan: A nemzetközi színtéren a barátságra épülő együttműködés gondolata, amelynek kérdését ez a szervezet tulajdonképpen felvetette, emlékeztet az ENSZ alapítására: mi barátok vagyunk, együtt gondolkodunk, egy szövetséget alkotunk. Van-e lehetőség egy ilyen típusú szervezet létrejöttére, függetlenül annak konkrét felépítésétől?

Szent-Iványi István: Erre voltak nem túl sikeres kísérletek. Először az idősebbik Bush elnök nevéhez köthető a Demokráciák Koalíciója, később ezt elővette Obama is, mint ötletet, Magyarország csatlakozott is hozzá, részt is vett ilyen tanácskozásokon. De nem voltak sikeresek a folyamatok. Az ENSZ a britek és az amerikaiak közötti Atlanti Chartával indult eredetileg, Churchill kezdeményezésére. Az volt a terv, hogy belépnek a szövetségeseik, de nagyon gyorsan kiszélesedett a kör és mindenkit fölvettek – bár a háború veszteseit nagyon sokáig nem. Németország csak 1973-ban, Magyarország (1955) és Japán (1956) is később csatlakozott – tehát ez tényleg a győztesek, illetve a semlegesek koalíciója volt kezdetben.

Trump is így akar elindulni, viszont, ha megnézzük a szervezet összetételét, akkor a tagok nem igazán a győztesek, és nem igazán a barátok. Az Egyesült Államok igazi szövetségese még mindig a Nyugat: az Európai Unió, Nagy-Britannia, Ausztrália, Kanada és Ázsiában Japán, Dél-Korea, Tajvan. Ezek az országok nincsenek benne a Béketanácsban, egyikük sem. Tehát az igazi szövetségeseik közül mondhatjuk, hogy egyedül Magyarország tagja a szervezetnek – ez azért kevés. Ezzel szemben olyan országok szerepelnek a tagok listájában, akik értékrendben, társadalmi berendezkedésben, politikai, gazdasági, társadalmi modellben teljesen mások, mint az alapító Egyesült Államok. Ezért nem jósolok nagy jövőt ennek a szervezetnek. Az viszont jogos kérdés, hogy mit lehetne tenni, ami ennél jobb lenne. Megreformálható-e még az ENSZ?

Világpolitika és Közgazdaságtan: Ehhez a kérdéskörhöz kapcsolódik a NATO szerepe. A NATO-n belüli munkamegosztás jelentősen átalakult, és ez nem a Trump-korszakkal kezdődött. Hogy látod a NATO-n belüli munkamegosztás átalakulását? Mi lesz a jövője az európai szárnynak?

Szent-Iványi István: Azt gondolom, hogy az európai szárnynak nagyobb fokú önállóságra kell törekedni és erre meg is van most a szándék. Minap tartott Friedrich Merz egy nagy külpolitikai beszédet a Bundestagban, ahol egyértelműen kijelentette, hogy ez az irány. Macron egyébként ezt már régóta szorgalmazza, ne vitassuk el, hogy a 2017-es sorbonne-i beszédében már megfogalmazta a stratégiai autonómiát, ami gyakorlatilag ezt jelenti. Itt az idő elgondolkodnunk a kétsebességes Európán: Európa most kezd – későn, nagyon későn – feleszmélni arra, amit már Carney nagyon plasztikusan megfogalmazott a davos-i beszédében: vége a régi világnak és ne ábrándozzunk arról, hogy az visszatér. Sokáig tartotta magát az a naiv hit, hogy ez egy kisiklás: Trump elnök kisiklás, utána újból visszatér a normalitás – normalitás alatt az atlantizmusra gondolnak, a hagyományos transzatlanti szövetségre. Azt gondolom, hogy demokrata győzelem esetén sem fog visszatérni a régi berendezkedés.

Trump elnöksége sokat rombolt a kapcsolatokon. Európának tudomásul kell venni, hogy Amerika ma nagyon megváltozott. Nemcsak Trump, hanem egyáltalán, az ország hozzáállása a világ problémáihoz, a nemzeti önzés egy sokkal erősebb tényezővé vált, mint korábban. A korábbi szövetség az Amerikai Egyesült Államok nagyvonalú ajánlatán alapult: ő szavatolja a biztonságot, és ehhez valamennyi hozzájárulást elvár, de nem sokat. A NATO költségvetésének több, mint kétharmadát az Egyesült Államok finanszírozza, a további 31 tagállam pedig egyharmadot biztosít. Az egyharmad sem kevés, 400 milliárd euró. Oroszországban a hivatalos költségvetés még most háborúban is 200 milliárd alatt van, 150-160 milliárd. Kína hivatalos költségvetése is csak 200 milliárd euró. Bár a szakértői körökben az a konszenzus, hogy sokkal több, valójában közelíthetik a 400 milliárdot, de az sem több, mint az európai tagállamok költsége. Most van egy ébredési fázis, meglátjuk, hogy hova vezet. Ez nem is csak az Európai Unióra vonatkozik, mert Kanada és Nagy-Britannia is nagyon aktív részese.

Azt gondolom, mint európai – bár magamat 1990 óta úgy határozom meg, mint egy meggyőződéses atlantistát, mert azt gondolom, hogy Magyarország érdekét ez szolgálja –, hogy most Európának a saját útját kell járni. A gondtalan gyermekévek elmúltak, amikor Uncle Sam, a jószándékú nagybácsi biztosította a biztonságot és a stabilitást. Ezt már nem garantálja senki, legkevésbé Uncle Sam: ő is a saját érdekeit nézi, ez az America First. Mindent üzleti alapra akar helyezni, vége annak, hogy Amerika nagyvonalúan támogat minket.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Ez politikai, belpolitikai kérdéseket is felvet, hiszen a pacifizmus jellemző volt Európára a II. világháború után. Hogy lehet a pacifizmustól elmozdítani a társadalmakat?

Szent-Iványi István: Nagyon nehezen, ez látszik. Nagyon nagy a társadalmi ellenállás. Próbálkoznak a nyugati vezetők: legutóbb a németek beszéltek arról, hogy vissza kéne vezetni a kötelező sorkatonai szolgálatot, ami szinte mindenütt megszűnt. Általánossá és vonzóvá vált a

peace dividend, a békeosztalék: keveset kell költeni a hadiparra, mert nincs szükség sorkatonaságra, nem kell felkészíteni az embereket arra, hogy bekövetkezhet a háború. A nyugati vezetők most nem háborús hisztériát akarnak kelteni, hanem ráébreszteni a társadalmat arra, hogy egy új helyzet van, amiben nagyon sok a kockázat. Ha nem vagyunk elég erősek, gyakorlatilag meghívjuk az agressziót. Az egyetlen módja annak, hogy el tudjuk kerülni az agressziót, ha elég erősek vagyunk ahhoz, hogy megfelelő elrettentő erővel rendelkezünk, mert különben látjuk, hogy ebben a világban, amiben a realizmus uralkodik – elegánsabban így hívják, ha a nyers erő uralkodik –, ott a gyengéket legyűrik.

Aki erős, az diktál. Trump, Putyin, sőt, még Hszi Csin-ping is teljesen nyíltan ezt képviselik. A három jelentős, meghatározó vezetője a világnak egyértelműen azon az állásponton van, hogy „jaj a gyengéknek, azoknak nincs szavuk”. Jól ismert ez a politikatörténetben Thuküdidész óta, a híres Méloszi párbeszédéből: a gyenge nem tiltakozhat, azt kell csinálnia, amit az erős mond.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Thuküdidészt egy generációval követte Platón, aki az idealizmus, az értékrenden alapuló politikát tartotta megvalósíthatónak. Tud-e az Európai Unió Platón álláspontjára helyezkedni a vitában?

Szent-Iványi István: Ez a jövő nagyon nagy kérdése. Az a probléma, hogy nemcsak a külső ellenféllel kell megvívniuk, hanem a belsővel is. Európában szélsőbal és szélsőjobb oldalon is nagyon erősek azok a hangok, amelyek ezt teljesen elutasítják, sőt, ezt háborús pszichózisnak és hisztériának tekintik. Persze mindenki békében szeretne élni, ezek nagyon kellemes szövegek, amelyeket az emberek szívesen elfogadnak, csak nem tudják, hogyha túl sokat mondják, akkor végül szolgátságban fognak élni és nem békében. Persze az is lehet egyfajta béke, ez a Pax Sovietica. Én megéltem ezt a rendszerváltás előtti korszakot, tehát volt már ilyen, az is béke volt, csak nem azt szeretnénk. Azt gondolom, hogy ez egy nagyon nehéz feladat. Folyik a harc a lelkekért, vagy kevésbé poetikusan fogalmazva a szavazatokért, tehát ki tudja meggyőzni a társadalmat arról, hogy neki van igaza. A régi latin mondás szerint: „Si vis pacem, para bellum” – ha békét akarsz, készülj a háborúra. Most gyakorlatilag ebben a helyzetben van Európa: ha békét, biztonságot akar, akkor már ha nem is a háborúra kell készülni, hanem arra, hogy elrettentő erejű önvédelmi képességekkel rendelkezzen.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Ezzel függ össze az orosz-ukrán háború lezárásának a problémája is, hiszen ahogy azt a szakírók is írják, a béke megállapodási struktúra, amit elfogadnak hosszú távon a felek. Ukrajna számára körvonalazódik a megoldás, de Oroszországgal mi lesz ebben az új helyzetben? Hogyan lehet majd perspektívát kínálni Oroszország számára egy békemegállapodás után?

Szent-Iványi István: Ha lesz békemegállapodás. Azonban én attól tartok, hogy inkább egy tartós fegyverszüneti megállapodás lesz, ami nem igazi béke és bármikor kiújulhat a konfliktus. Sok ilyen ismerünk, Ciprustól kezdve, egészen a Dél-Korea és Észak-Korea közötti fegyverszünetig. Én inkább azt látom valószínűnek, hogy egy ilyen bizonytalan fegyverszünet lesz. Pedig Európa érdeke nyilvánvalóan az lenne, hogy normalizálódjon a viszony Oroszországgal és Oroszországot legalábbis semlegesíteni lehessen egy esetleges Kínával kapcsolatos konfliktusban, de még jobb lenne a mi oldalunkra állítani. Nem tartom ezt egyértelműen lehetetlennek, mert ha

Oroszország a saját érdekeit követné, akkor azt kell felismernie, hogy perspektivikusan Kína sokkal nagyobb veszélyt jelent rá, mint Nyugat-Európa. Nyugat-Európában nem látok olyan szándékokat – bár Putyin sokszor beszél erről –, hogy fenyegetni, veszélyeztetni akarná vagy el kívánná foglalni Oroszországot. Ilyen nincs, ez egy hisztériakeltés Oroszországban, ami nyilván a putyini hatalom céljait szolgálja.

Azonban olyan veszély nagyon is fennáll, hogy Kína foga fájni kezd Szibéria természeti kincseire, területeire. Ráadásul ebben a térségben a klímaváltozás nagyon hátrányos Oroszország számára, mert egyre inkább élhetővé válik Szibéria, egyre könnyebben kitermelhetővé válnak azok a természeti kincsek, amikhez nem lehetett hozzáférni idáig. Ráadásul Szibéria egy jelentős része már most is úgy szerepel a kínai tankönyvekben, mint Kína része. 1860-ban volt a pekingi egyezmény, amikor Oroszország, az akkori cári birodalom fegyverrel jelentős területeket, Észak-Mandzsúriát és a tenger melléket elvett az akkor nagyon gyenge kínai császárságtól, ezen a területen jött létre Vlagyivosztk is, és ezt akkor szentesítették is ezzel a pekingi megállapodással. A kínai tankönyvek ezt a mai napig úgy tekintik, hogy ugyanannak az imperialista kifosztó, gyarmatosító politikának volt a része, mint Hongkong, Tajvan, Shanghai esetében. Ez volt az úgynevezett megaláztatás évszázada Kína számára.

Nemrég találok egy magyar üzletemberről, aki üzleti úton járt Csitaban, ami Szibériában van, nem is messze a kínai határtól. Azt mondja, hogy Csita már gyakorlatilag egy kínai város, a feliratok kínai nyelven vannak az utcán, az emberek jelentős része kínai. Ez beszivárgásos módon történik. Vlagyivosztkra is azt mondják, hogy hihetetlenül erős a kínai behatolás: cégek, üzletek, vendéglők, sok minden már kínai. Utóbbi esetében még talán a többség nem kínai, de egy csomó helyen már most is többségben vannak. Úgyhogy Szibéria elvesztésével kapcsolatban az igazi veszély Kína felől fenyeget, és ezzel Oroszország mai állapotában tisztában van, amikor gyakorlatilag egy kínai kliensállammá vált, mert a szankciók beszorították ebbe a pozícióba. Ezt nagyon jól kifejezte a Shanghaji Együttműködési Értekezlet utáni katonai díszszemle protokollja és a rendje: a középpontban már Hszi Csin-ping állt, Putyin egy kiemelt, de alárendelt szövetséges.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Mi a NATO és az Európai Unió stratégiája az orosz-kínai viszony kérdésében?

Szent-Iványi István: Sokkal jobb lenne a helyzet, ha Oroszországban elindulna egy demokratizálódási folyamat. Jelcin idején még volt együttműködés, volt NATO-Oroszország tanács 1997-től, volt közös együttműködési megállapodás. Akkoriban soha nem vetették fel, hogy a bővítés gondokat vagy veszélyt jelentett volna számukra. Volt egy orosz külügyminiszter, akivel akkoriban még én is tárgyaltam, Kozirjevnek hívták, ő kifejezetten nyugatbarát volt, emellett nagyon intelligens, együttműködő. Az utódja, még a Jelcin korszakban, Primakov lett, aki már keményvonalas-volt. Ezután jött Putyin, amivel sok minden megváltozott. Nem tartom reménytelennek, hogy Oroszországban bekövetkezzen egy olyan fordulat, ami egyfajta nyugati nyitást és demokratizálódást hoz magával. Ebben az esetben sokkal egyszerűbb lenne a politikai helyzet.

Itt az a probléma, hogy Oroszország és a Nyugat között kölcsönösen nincs bizalom. Putyin megígérte, hogy nem lesz támadás Ukrajna ellen, ez csak egy nyugati hisztériakeltés, szó sincs arról, hogy Ukrajnát megtámadják. Majd megtámadták. Tehát az ígéreteit nem tartja be, nem lehet rá számítani. Ráadásul most éppen Trump elnökkel akar valahogy összefogni, úgy, hogy közben van feszültség Európa és Trump között – tehát van olyan félelem is, hogy közösen ki akarják játszani, nehéz helyzetbe akarják hozni Európát. Az európai egység és kohézió meggyengítése más-más okokból, de mind a két félnek érdeke, ez teljesen nyilvánvaló. Az eszközeik is mások: Oroszország elsősorban hibrid háborús eszközökkel, dezinformációkkal stb. próbálkozik. Trump elnök barátokat szerez magának: volt egy háttéranyag a Nemzetbiztonsági Stratégiához, amely meg is jelölte Lengyelországot, Magyarországot, Olaszországot, Szlovákiát. Ezek azok az országok, akikkel együtt kell működni annak érdekében, hogy ezt az európai transznacionális szövetséget meggyengítse.

Nem merem határozottan állítani, inkább a reménységem, hogy a NATO és az EU ellent fog állni ennek az orosz szubverziós törekvésnek, és úgy látom, ez nem egy megalapozatlan reménység, mutatnak rá jelek. Hogy ez tényleg így lesz, az nagyon sok mindenen múlik. Jövő májusban Franciaországban lesz egy kiemelten fontos elnökválasztás, és annak döntő jelentősége lesz Európa jövője szempontjában. Az európai építkezés alapvetően két lokomotív országon alapul, Németországon, Franciaországon. Ha ebből az egyik kiesik, akkor ez az európai építkezés nagyon mély válságba süppedhet. Teljesen más lesz a kimenetele annak, ha Franciaországban valamiféle Európa párti erő marad – Macron már nem maradhat, mert a két ciklusát már kitöltötte és nem is látszik most jelenleg, hogy ki vehetné át a helyét a jobboldalon. Ma már nem is igazán jobb- és baloldaltól beszélhetünk, sokkal inkább Európa-pártiakról és szuverenistákról. A hagyományos bal- és jobboldal nem működik, mert annyira fölbomlottak ezek a frontvonalak: az úgynevezett szélsőjobboldal rendszeresen klasszikus baloldali értékeket jelenít meg, a választók sokszor a munkásosztályból kerülnek ki Németországban és Franciaországban is. Nem véletlen az sem, hogy a Economist és a Politico is úgy tekint, hogy a mostani magyar választások is a legfontosabbak közé tartozik idén – ennek is van önmagán túlmutató hatása arra, hogy milyen irányba mehet Európa.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Davos sajátossága, hogy üzletemberek, gazdaságpolitikuskok is jelen vannak és technológiai jövőképeket is megfogalmaznak. A davos-i megnyilatkozások alapján a technológiai folyamatok segíteni fogják a globális együttműködést, vagy inkább a divergenciát fogják erősíteni?

Szent-Iványi István: Egyelőre azt látom, hogy divergencia és elzárkózás van, rengeteg fejlett technológiára vonatkozóan mostanában szankciós korlátozás érvényes – kölcsönösen. Főleg persze az Egyesült Államok vezeti ezt be Kínával és Oroszországgal szemben, de bizonyos termékeket, amik nélkülözhetetlenek a technológiai fejlődés számára, ilyenek például a ritka-földfémek, Kína korlátozza. Úgy látom, hogy ez nem egy közös alap, hanem vetélkedés tárgya. A technológia és a mesterséges intelligencia vált a döntő eszközzé a mostani háborúban. Már az orosz-ukrán háborúban is, pedig ott két olyan fél háborúzik, akik nem tartoznak a világ élvonalához ezen a téren, de mégis azt lehet látni, hogy döntő szerepe van, hogy ki milyen tech-

nológiával rendelkezik. Láttuk a Starlink vagy a drónok szerepét, nagyon jelentős a műholdas felderítés. Ma már nem a tankok, nem a tüzérség, nem a bombázások, és még csak nem is a rakéták, hanem a drónok szedik a legtöbb áldozatot, ami azt jelenti, hogy egy teljesen új típusú felkészülésre van szükség. Azt szokták mondani, hogy a tábornokok mindig az elmúlt háborúból tanulnak és azokat akarják megvívni. Pedig ez a háború nagyon más, mint az eddigi háborúk.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Mi következik ebből a technológiai fejlesztések tekintetében?

Szent-Iványi István: Fragmentálódni fog a világ és Európa ebben a pillanatban nagyon rossz helyzetben van, mert idáig abból indult ki, hogy megkapunk mindent az Egyesült Államoktól – ami nekik van, az kis eltéréssel hozzánk is eljut. Azonban ez egyáltalán nem biztos, hogy így lesz. Most még egyébként nincs korlátozás Európa felé, de nem biztos, hogy így marad, mert a feszültségpontok erősek. Európa elkezdett egy programot, nem véletlen, hogy Ursula von der Leyennek már ebben a ciklusában is legalább olyan hangsúlyos volt a digitális átállás programja, mint a Green Deal, a zöld megállapodás. Az előző ciklusa inkább a környezetvédelemre helyezte a hangsúlyt, most ez is háttérbe szorul. Sokkal inkább a digitalizáció, mesterséges intelligencia kerül a középpontba, épülnek nagy félvezetőgyárak, mikrochip gyárak Németországban és Lengyelországban is.

Tehát Európa megpróbál valamiféle autonómiára szert tenni ezen a téren is, de óriási a lemaradás, mert idegeneknek átengedte, outsource-olta, kiszervezte Amerikának, Tajvannak ezeket a fejlesztéseket. Van abban egy ellentmondás, hogy a legfejlettebb félvezetőket gyártó gépeket Hollandiában állítják elő, de a legfejlettebb mikrochipet nem tudják előállítani. A gépet, amin a tajvaniak a nanochipeket előállítják, azt mi gyártjuk, de a fejlett félvezetőt képtelenek vagyunk itt előállítani. Az a technológiai fegyelem és a tudás nincs meg Európában.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Tehát az európai versenyképesség biztonságpolitikai kérdés is?

Szent-Iványi István: Abszolút. A versenyképesség alapvetően biztonságpolitikai kérdés. Ha megnézzük a világot, annak jelenleg a két fő versenyzője, az Egyesült Államok és Kína között halálos verseny van. Oroszország nagy lemaradása pont abból eredeztethető, hogy ők nem tudták tartani ezt az ütemet. De Európa sem tudja tartani ezt az ütemet. Mi addig, amíg Amerikától megkapjuk a fejlett technológiát és a mesterséges intelligencia élenjáró fejlesztéseit, addig vagyunk jók. De ha nagyobb függetlenségre vagy önállóságra vágyunk, akkor ezen a téren is autonómmá és versenyképesebbé kell válni.

Köszönöm szépen a beszélgetést!
Horváth Anna – Trautmann László